



Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea pentru promovarea literaturii din care fac parte Ministerul Federal al Afacerilor Europene și Internaționale din Republica Austria, Ministerul Afacerilor Externe din Republica Federală Germania, fundația culturală elvețiană Pro Helvetia, KulturKontakt Austria, Goethe-Institut, Agenția Slovenă de Carte JAK, Ministerul Culturii din Republica Croația, Resortul pentru Cultură al guvernului principatului Liechtenstein, Fundația Culturală Liechtenstein, Ministerul Culturii din Republica Albania și Fundația S. Fischer.

traduki^T

Michael Kumpfmüller (n. 1961, la München) a studiat istorie și literatură germană, a lucrat ca jurnalist în presa scrisă și la radio. A mai publicat trei romane, *Hampels Fluchten* (*Fugile lui Hampel*, în 2000), *Durst* (*Setea*, în 2003) și *Nachricht an alle* (*Mesaj către toată lumea*, în 2008). Pentru *Nachricht an alle* a fost recompensat cu premiul Alfred Döblin. În 2011 a publicat *Splendoarea vieții*, roman despre povestea de dragoste dintre Franz Kafka și Dora Diamant, tradus în peste douăzeci de limbi; traducerea în franceză a obținut prestigiosul Prix Jean Monnet de littérature européenne 2013, iar cea în chineză Premiul Weishanhu pentru cea mai bună traducere a unei cărți din secolul al XXI-lea. Michael Kumpfmüller este căsătorit și locuiește în Berlin.

*

„Acest roman german premiat este la fel de bine scris în ce privește viața lui Kafka și în ce privește vremurile în care a trăit. [...] Admirabil și binevenit.“

The Scotsman

„O emoționantă poveste de dragoste. [...] Meticulos documentată. [...] *Splendoarea vieții* [...] evită să cadă în capcana kitschului sau a patetismului. Temele esențiale ale romanului – iubirea confruntată cu moartea și puterea speranței – vor rezista timpului la fel ca opera lui Kafka.“

Times Literary Supplement

MICHAEL KUMPFMÜLLER

Splendoarea vieții

Traducere din limba germană

de

IULIA DONDORICI



Redactor Raluca Suciu
Corector Irinel Antoniu
Tehnoredactor Constantin Niță
Coperta credit foto © Ingram Image

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

KUMPFMÜLLER, MICHAEL

Splendoarea vieții / Michael Kumpfmüller ; trad. din lb. germ. de Iulia Dondorici. - București : Univers Publishing House, 2015

ISBN 978-606-8631-44-8

I. Dondorici, Iulia (trad.)

821.112.2-31=135.1

MICHAEL KUMPFMÜLLER
DIE HERRLICHKEIT DES LEBENS

Carte publicată inițial în germană cu titlul *Die Herrlichkeit des Lebens*, de Michael Kumpfmüller

© 2011, Verlag Kiepenheuer & Witsch GmbH & Co. KG,
Cologne/Germany

© copyright of the translation: S. Fischer Foundation by order of
TRADUKI

www.edituraunivers.ro

ISBN 978-606-8631-44-8

Pentru Eva

„Ne putem foarte bine închipui că splendoarea vieții se desfășoară în prea-plinul ei, în fiecare clipă, în jurul nostru, doar că ascunsă vederii, undeva în adâncuri, invizibilă și foarte îndepărtată. Însă ea se află acolo, și nu e nici ostilă, nici îndărătnică, nici surdă. Dacă o invocăm folosind cuvântul adevărat, numele adevărat, ea vine. Aceasta este esența magiei, care nu creează, ci invocă.“

FRANZ KAFKA, *Jurnal* (1921)

UNU
SOSIREA

Doctorul sosește seara târziu, într-o zi de vineri, în iulie. Ultima parte a drumului, de la gară, într-o șaretă deschisă, i s-a părut fără sfârșit, arșița stăruie încă, el e la capătul puterilor, dar acum a sosit, în sfârșit. Elli și copiii îl așteaptă în hol. Abia lasă jos geamantanul, când Felix și Gerti se năpustesc asupra lui, începând să vorbească pe nerăsuflăte. De azi-dimineață au fost la mare, și vor să se întoarcă acolo chiar acum, să-i arate ce-au construit, un castel uriaș de nisip, plaja e plină de castele. Lăsați-l și pe el să respire, le atrage atenția Elli, cu Hanna adormită în brațele ei, dar ei continuă să-i povestească ce-au făcut peste zi. Elli îl întreabă: Cum ai călătorit? Vrei să mănânci ceva? Doctorul se gândește o clipă dacă vrea să mănânce, căci poftă nu are. Totuși urcă pentru câteva clipe la etaj, în apartamentul de vacanță, copiii îi arată unde dorm ei, unul are unsprezece, celălalt, doisprezece ani, și acum caută tot felul de pretexte ca să nu meargă la culcare. Fata-n casă a pregătit o farfurie cu nuci și cu fructe, o carafă cu apă îl așteaptă, el bea, spunându-i surorii lui cât îi e de recunoscător, căci în următoarele trei săptămâni va lua mesele aici, vor petrece cu toții mult timp împreună, rămâne de văzut dacă, pe termen lung, o să-i priască.

Doctorul nu așteaptă prea mult de la această ședere. Ultimele luni au fost grele, acasă la părinți n-a mai vrut să rămână, așa că invitația la Marea Baltică a sosit la țanc. Casa de

vacanță a găsit-o sora lui într-un ziar, un anunț care promitea paturi excelente și prețuri oneste, în plus balcoane, verande, logii, chiar la liziera pădurii, cu minunată vedere la mare.

Camera lui se află la celălalt capăt al coridorului. Nu e foarte mare, dar are o masă de scris, salteaua e tare, nu lipsește nici un balconaș pe partea cu pădurea, care promite liniște, deși dintr-o clădire apropiată se aud voci de copii. Își despachetează lucrurile, câteva costume, lenjerie, cărți, hârtie de scris. L-ar putea informa pe Max cum au decurs discuțiile cu noua editură, dar zilele nu au intrat în sac. Ce straniu, să ajungă din nou la Berlin, după atâta timp, iar douăzeci și patru de ore mai târziu, iată-l aici, la Müritz, într-o casă care se cheamă *Noroc*. Elli a făcut deja o glumă pe tema asta, speră că, datorită aerului de mare, doctorul va pune pe el câteva kilograme, deși amândoi știu că asta e puțin probabil. Totul se repetă, îi trece lui prin minte, de-atâția ani, verile, în hoteluri sau sanatorii, urmate de ierni lungi petrecute în oraș, când, uneori, nu se ridică din pat cu săptămânile. Se bucură că a rămas singur, se așază puțin pe balcon, unde se mai aud și acum vocile de adineaori, apoi se duce la culcare și adoarme pe nesimțite.

În dimineața următoare se trezește după mai bine de opt ore de somn. Cum deschide ochii, își dă seama imediat unde e, în camera asta de la mare, departe de toate lucrurile care îl exasperau. Se aud din nou vocile copiilor, aceleași cu care adormise ieri seară, acum cântă un cântec în ebraică, nu i-a fost greu să-și dea seama de asta. Sunt estici, își spune el, știe că există case de vacanță pentru acești copii, iar acum două zile, la Berlin, profesoara lui de ebraică, Puah, i-a spus că și la Müritz era una, iat-o în imediata lui vecinătate. Iese pe balcon și îi privește. Au terminat de cântat, acum s-au așezat la o masă lungă, în fața casei, și iau micul dejun, gălăgioși și veseli. În urmă cu un an, în Planá, îl deranjau foarte tare astfel

de zgomote, acum însă aproape că se bucură să audă vorbăria copiilor. O întreabă pe sora lui dacă știe ceva despre ei, dar Elli habar n-are și pare mai degrabă mirată de brusca lui emoție, îl întreabă cum a dormit, dacă e mulțumit de cameră, da, e mulțumit și abia așteaptă să meargă la plajă.

Drumul e mai lung decât se așteptase, se merge pe jos aproape un sfert de oră. Gerti și Felix duc sacoșele încărcate cu costume de baie și cu merinde, ba luând-o la fugă înainte, ba întorcându-se la el, care-i urmează încet. Marea argintie e scaldată de soare, pretutindeni vezi copii în costume de baie bălăcindu-se în apa mică de la mal sau jucându-se cu mingile. Din fericire, Elli i-a închiriat o umbrelă doar pentru el, la dreapta debarcaderului, de unde cuprinde totul cu privirea. De jur împrejurul umbrelor în dungii, cât vezi cu ochii, o puzderie de castele de nisip înalte până la genunchi, cel puțin jumătate dintre ele au în vârf steaua lui David făcută din scoici.

Gerti și Felix vor să intre în apă și se bucură că vine și el cu ei. Aproape de mal, apa e călduță, dar el înoată cu copiii mai departe, în larg, până încep să se simtă și curenți mai reci. Gerti îl roagă să-i arate cum se face pluta, ceea ce nu e deloc greu, și așa se desfată o vreme în apa sclipitoare, până aud de la mal vocea lui Elli. Ar fi mai bine să nu exagereze, îi atrage ea atenția. N-a avut ieri seară o febră ușoară? Ba da, recunoaște doctorul, dar azi-dimineață febra a dispărut. Totuși îi face bine să stea întins sub umbrelă, trebuie că sunt peste treizeci de grade, e imposibil să stai la soare. Nici Gerti și Felix nu trebuie să exagereze cu statul la soare, tocmai scriu în nisip, cu conuri de pin, literele cu care începe numele lui. Doctorul rămâne așa îndelung, uitându-se la copii, din când în când îi ajung la ureche frânturi de fraze în idiș, glasul câte unui supraveghetor, nici unul nu are mai mult de douăzeci și cinci de ani. Gerti intră în vorbă cu un grup de fete, despre care, la întrebarea lui, îi povestește că da, sunt din

Berlin, și au venit aici în vacanță, ca și noi, într-o casă nu departe de a noastră.

Doctorul ar putea sta acolo așa ore în șir. Elli îl întreabă întruna cum se simte, mereu pe un ton matern, îngrijorat, pe care i-l știe deja. Niciodată n-a putut să vorbească cu Elli așa cum o face cu Ottla, și totuși îi povestește de Hugo și Else Bergmann, care l-au invitat să plece cu ei în Palestina, la Tel Aviv, și acolo e o plajă plină de copii veseli ca asta de aici. Elli nu spune nimic, nici nu e nevoie, doctorul știe și singur ce gândește ea despre astfel de planuri, în definitiv nici el nu crede în ele. În schimb, copiii sunt pentru el o mare bucurie, se simte bucuros și recunoscător că e aici, printre ei. Cu toată zarva, doarme mai bine de un ceas, în arșița de la amiază, până când Gerti și Felix vin să-l ia iar cu ei în apă.

A doua zi începe să recunoască câteva chipuri. Privirea nu-i mai rătăcește la întâmplare, dezvoltă preferințe, descoperă o pereche de picioare lungi de fată, o gură, părul, un pieptene, care trece prin acest păr, din când în când o privire, bruneta înaltă de colo, care privește de mai multe ori înspre el, ca apoi să se prefacă neștiutoare. Recunoaște după voce două-trei fete, le observă cum sar departe în apă, cum aleargă prin nisipul fierbinte, ținându-se de mână și chicotind. Îi e greu să-și dea seama ce vârstă au. Acum le dă vreo șaptesprezece ani, acum are impresia că sunt totuși niște copile, și tocmai în oscilația aceasta constă plăcerea de a le observa.

Mai ales bruneta cea înaltă i-a atras atenția. Ar putea s-o întrebe pe Gerti cum o cheamă, căci Gerti a intrat deja în vorbă cu ea, dar nu vrea să-și divulge interesul în felul acesta. Ar vrea s-o facă să râdă, căci, din nefericire, ea nu râde niciodată. Are un aer îndărătnic, de parcă ar supăra-o ceva de multă vreme. După-amiaza târziu o zărește de pe balcon punând masa în grădina casei de vacanță, apoi, seara, o urmărește jucând rolul feminin principal într-o piesă de teatru.

Nu înțelege ce spune, dar îi urmărește mișcărilor, joacă cu toată dăruirea rolul unei mirese căsătorite împotriva voinței ei, sau cel puțin așa interpretează el acțiunea piesei, se aud hohotele de râs ale copiilor, apoi aplauzele în fața cărora bruneta face nenumărate reverențe.

Încă simte cum îl învăluie nostalgia când le povestește despre asta lui Elli și copiilor. Înaintea războiului, doctorul avea cunoștințe printre oamenii de teatru, l-a cunoscut pe sălbaticul Löwy, atât de disprețuit de tatăl său, tinerele actrițe care abia știau textele pieselor în idiș, dar ce forță emana din jocul lor, și pe-atunci el însuși mai credea în toate astea.

În dimineața următoare, când Gerti o conduce pe fată la umbrela lui, doctorul o vede pentru prima dată surâzând. La început e sfioasă, dar după ce îi spune că a văzut-o jucând teatru, începe să prindă încredere. Doctorul află că o cheamă Tile, îi face complimente. Îi spune că arăta ca o actriță adevărată, mai bine zis ca o mireasă adevărată, sună replica ei, doar n-a jucat rolul unei actrițe. Doctorului îi place răspunsul ei, la care amândoi izbucnesc în râs și încep să se împrietenească. Da, ea e din Berlin, îi spune, știe cine e doctorul, căci în librăria unde lucrează ea a pus acum câteva săptămâni o carte de-ale lui în vitrină. Mai mult nu dă în vileag despre ea însăși, cel puțin nu atâta timp cât e și Gerti de față, și de aceea doctorul o invită la o plimbare pe debarcader. Vrea să devină dansatoare, și chiar asta e și motivul necazului ei, are probleme cu părinții, care vor să o împiedice cu orice preț să-și ducă visul la îndeplinire. Doctorul nu prea știe cum s-o consoleze, pe cât e de frumoasă, pe atât e de dură meseria asta, dar dacă ea crede în asta, va ajunge într-o bună zi să-și vadă visul cu ochii. O vede aieva cum traversează scena în zbor, cum se apleacă, cum imploră cu brațele, cum își mișcă picioarele. De la opt ani știe că vrea asta, o știe cu întregul ei corp. Doctorul rămâne tăcut îndelung, în

timp ce ea îl privește plină de speranță, pe jumătate copil, pe jumătate femeie.

A doua zi se plimbă din nou împreună, la fel și a treia zi. Fata îi spune că între timp s-a gândit mult la cuvintele lui, dar nu e sigură că l-a înțeles bine. Acum, doctorul e nemulțumit de ce i-a spus, nu mai știe dacă e bine să-i încurajeze visele, dacă are dreptul s-o facă. Îi povestește de societatea de asigurări la care lucrează, cum e să scrii noaptea, atâta doar că acum nu scrie deloc. Nu mai lucrează nici la societatea de asigurări, s-a pensionat în urmă cu un an, și de-asta poate să stea acum aici, pe debarcaderul ăsta, cu o berlineză frumoasă ca ea, care în câțiva ani va ajunge dansatoare. Pe chipul ei se ivește un surâs, și îl invită pe doctor la masă, în casa de vacanță a copiilor, vineri seara se dă acolo mereu o mică petrecere, a obținut deja permisiunea supraveghetorilor. El primește imediat și pentru că e vorba de vineri seara, și astfel, la cei patruzeci de ani ai lui, va sărbători pentru prima dată o seară de vineri.

După-amiază, de pe balcon poate urmări deja pregătirile. Doctorul s-a retras în camera lui, unde scrie cărți poștale despre mare și despre fantomele de care, deocamdată, se pare că a scăpat. Îi scrie lui Robert și familiei Bergmann, cu formulări pe alocuri identice, stăruind îndelung asupra copiilor. Casa lor de vacanță se cheamă *Fericirea copiilor*, a aflat asta de la Tile, și scrie: Ca să mă asigur că mai sunt transportabil, după ani lungi în care am zăcut în pat, luptându-mă cu durerile de cap, m-am ridicat să fac o călătorie la Marea Baltică. Norocul a fost de partea mea. La cincizeci de pași depărtare de balconul meu se află o casă de vacanță a Căminului Popular Evreiesc din Berlin. Printre copaci se văd copiii jucându-se. Copiii veseli, sănătoși, plini de elan. Evrei estici, salvați de pericolul berlinez de evreii vestici. Jumătate din zi și din noapte, răsună casa, pădurea și plaja de cântecele lor. Și dacă nu sunt în mijlocul lor fericit, stau totuși în pragul fericirii.

Mai are timp pentru o scurtă plimbare, apoi începe să se pregătească pentru seară, scoate din șifonier costumul închis la culoare, verifică cravata în oglindă. E curios ce îl așteaptă dincolo, cum anume va decurge petrecerea, cum vor fi cântecele și chipurile copiilor, dar nimic mai mult, pentru el însuși nu-și face speranțe.

Dora stă la masa din bucătărie și curăță peștele pentru masa de seară. De zile întregi se gândește la el, și acum, ca printr-o minune, e aici, adus tocmai de Tile, și e singur, fără femeia de pe plajă. El stă în ușa și se uită mai întâi la pești, apoi la mâinile ei, cu o ușoară dojană în priviri, sau așa i se pare ei, dar nu are nici o îndoială că e chiar bărbatul de pe plajă. E atât de surprinsă, că nu aude bine ce-i spune, ceva despre mâinile ei, ce mâini gingașe, și ce treabă sângeroasă sunt silite să facă. O privește plin de curiozitate, uimit că ea face exact ce trebuie să facă o bucătăreasă. Din păcate, el nu rămâne prea mult. Tile vrea să-i arate și restul casei, mai întârzie o clipă în dreptul mesei, apoi dispare.

Câteva minute e ca și beată, de afară pătrund până la ea vocile lor, râsul Tilei, pașii care se îndepărtează. Se întrebă ce fac ei acum, și-l imaginează în camera lui Tile, neștiind că este și camera Dorei. Oare Tile o să-i spună? Probabil că nu. Se gândește la clipa în care l-a zărit pentru prima dată pe plajă, cu femeia aceea și cei trei copii. Femeia n-a interesat-o deloc, nu a avut ochi decât pentru tânărul bărbat, urmărindu-l cum înota, cum se mișca, apoi cum stătea sub umbrelă, citind. La început a crezut că are sânge indian în vine, din pricina tenei lui său întunecat. E căsătorit, ce tot îți faci speranțe, și-a spus, și totuși a continuat să sper. O dată l-a urmărit pe el și familia lui până acasă, l-a visat, de altfel l-a visat și pe Hans, dar

acum preferă să nu se gândească la Hans, sau doar în felul aproximativ în care și trebuia, de fapt.

Două ore mai târziu, la cină, dă din nou cu ochii de doctor. E așezat departe, în celălalt capăt al mesei, lângă Tile, care nu-și mai încape în piele de mândrie, căci dacă n-ar fi fost Tile, n-ar fi venit el aici. De două zile, nu scapă nici un prilej să vorbească de el, doctorul și iar doctorul, e scriitor, o să-l cunoașteți vineri, și iată că nu e altul decât bărbatul de pe plajă. Tile tocmai l-a prezentat tuturor, acum urmează binecuvântările, vinul, împărțirea pâinii. Doctorul lasă impresia că totul e nou pentru el și se uită de nenumărate ori înspre ea, în timpul mesei, cu privirea aceea plină de dor pe care ea crede că o recunoaște. Mai târziu, înainte să plece, vine la ea și o întreabă cum o cheamă; dacă ea îi știe deja numele, pe al ei el nu l-a aflat încă. O privește cu ochii lui albaștri, dă din cap, părând că se gândește la numele pe care tocmai l-a auzit, și e limpede că-i place. Ea îi spune, mult prea repede: V-am văzut deja la plajă, cu soția dumneavoastră, deși știe că aceea nu poate fi soția lui, căci altfel de ce și-ar simți ea inima atât de ușoară, după ce a stat lângă ea, în bucătărie? Doctorul râde și îi confirmă că e vorba de sora lui. Și copiii tot ai ei sunt, de altfel mai are o soră, Valli, cu soțul ei, Josef, poate că i-a observat deja și pe ei. O întreabă când o poate revedea. Mi-ar plăcea să vă revăd, spune el, sau: sper că ne vom revedea, iar ea îi răspunde imediat: cum să nu, cu plăcere, căci nici ea nu-și dorește altceva decât să-l revadă. Măine? îl întreabă, și de fapt ar vrea să exclame: Imediat ce vă treziți, oricând vreți. Pe plajă, îi propune el, după micul dejun, deși ea ar fi preferat să-l aibă doar pentru ea, în bucătărie. El o invită și pe Tile. Ea și uitase de existența Tilei, dar, din nefericire, mai e și ea acolo, se vede cât e de îndrăgostită de doctor, deși, la cei șaptesprezece ani ai ei, cu siguranță nu are nici cea mai mică experiență cu bărbații.

Dorei i-a plăcut de la început fata, căci îi seamănă oarecum, nu se poate opri să spună deschis tot ce-i vine în minte.

Tile nu e neapărat frumoasă, dar ghicești că e plină de viață, Dorei îi place corpul ei, cu picioarele lungi, zvelte, de dansatoare. Dora a văzut-o dansând, plângând și izbucnind în râs de la o clipă la alta, schimbătoare ca luna lui april.

Până târziu după miezul nopții, Tile i-a povestit de-a fir a păr cum a decurs vizita doctorului, fiecare cuvânt al lui, ce-a spus despre casă, mâncare, despre atmosfera de sărbătoare care domnește aici, cât erau de veseli cu toții. Dora nu-și spune părerea, deși a făcut propriile ei observații, pe urma cărora merge acum, lăsându-se în seama lor, ca și cum bărbatul acesta și cele câteva momente în care s-a aflat în apropierea lui erau ceva de care trebuia să te lași purtată. Tile a adormit de mult, dar ea simte cum începe să se dilate ceva în ea, un ton sau un parfum, imponderabil la început, ca apoi, vuind, să pună stăpânire pe ea.

A doua zi, pe plajă, doctorul îi întinde mâna în semn de salut. A așteptat-o și i se pare că arată obosită. S-a întâmpnat ceva? pare s-o întrebe. Și, pentru că sunt acolo și Tile, și nepoata lui, Gerti, Dora doar îi zâmbește, spune ceva despre mare, lumină, despre cum se simte acum, în lumina asta, deși au schimbat între ei doar câteva cuvinte, cu aceste cuvinte și aceste priviri trebuie să se mulțumească deocamdată. E limpede că el nu vrea să intre în apă; Tile vrea, și astfel pot rămâne singuri câteva minute. Aflată și ea acolo, sora lui o iscodește deja cu privirea, oare cum putuse să creadă că i-ar fi soție.

Și acum vorbesc, și uită că vorbesc, abia ce spune unul dintre ei ceva, și tăcerea se lasă peste cuvintele lui, stau pe plajă ca sub un clopot ce absoarbe fiecare sunet. Doctorul îi pune o mie de întrebări, de unde este, cum trăiește, îi privește gura, îi privește neconținut gura, și șoptește ceva despre părul, despre silueta ei, despre ce a văzut, ce vede acum, totul fără să rostească un singur cuvânt. Ea povestește de tatăl ei, cum a plecat mai întâi la Cracovia, și de acolo la Wrocław, de parcă